

НАСТАВНО НА УЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ЗАШТИТЕ НА РАДУ У НИШУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета заштите на раду у Нишу, бр. 03-425/8 од 07. октобра 2016. године, именована је Комисија за оцену и одбрану урађене докторске дисертације под називом *Развој еко-педагошких компетенција наставних кадрова у образовању за заштиту животне средине*, кандидата мр Љиљане Ђуровић, проф. разредне наставе, у саставу:

1. Др *Весна Милтојевић*, ред. проф. Факултета заштите на раду у Нишу, председник
2. Др *Милица Андевски*, ред. проф. Филозофског факултета у Новом Саду, члан
3. Др *Весна Николић*, ред. проф. Факултета заштите на раду у Нишу, ментор, члан.

На основу анализе урађене докторске дисертације и оцене резултата са становишта савремених достигнућа, потреба и доприноса у овој области, Комисија подноси Наставно-научном већу Факултета заштите на раду у Нишу следећи

ИЗВЕШТАЈ

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Љиљана Ђуровић је рођена у Чачку 21. маја 1975. године. Основну школу и гимназију завршила је у Горњем Милановцу. Високо образовање је стекла на Учитељском факултету у Ужицу, 1998. године. У току студија је награђена од стране Универзитета у Крагујевцу за одличан успех у школској 1996/1997. години.

Последипломске студије на Учитељском факултету у Ужицу уписала је на одсеку Методика наставе природе и друштва, 2006. године. Магистарски рад на тему „Еколошки садржаји у убеницима Природе и друштва у функцији развоја еколошке свести“ одбранила је 2011. године и тиме стекла академски назив магистар дидактичко-методичких наука.

Добитник је Годишње награде „Васа Пелагић“ (2009. г.) за врхунска остварења у образовању, у категорији педагошки практичар, коју додељује Педагошки покрет Србије. Захваљујући својим референцама стекла је стручно звање Педагошки саветник.

Председник је Друштва учитеља у Горњем Милановцу

Учествовала је на бројним научним скуповима и радионицама које су посвећене проблемима заштите животне средине. Аутор је, или коаутор, преко 20 научних и стручних радова. Објавила је монографију националног значаја под називом *"Еколошко васпитање и развој еколошке свести у основној школи"*.

Аутор је јединственог Еколошког календара за 2016. годину „366 разлога да свакога дана бринемо о нашој животној околини“. Такође, учествовала је као члан Стручне комисије у изради ЛЕАП-а Општине Горњи Милановац.

Координатор је Међународног програма Еко-школе за ОШ „Момчило Настасијевић“ у Горњем Милановцу.

Коаутор је програма стручног усавршавања под називом *"Креативни приступ еколошким темама у школи"* који је акредитован од стране Министарства просвете Републике Србије.

Запослена је у ОШ „Момчило Настасијевић“ у Горњем Милановцу.

ПРИКАЗ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација под називом *Развој еко-педагошких компетенција наставних кадрова у образовању за заштиту животне средине*, кандидата мр Љиљане Ђуровић, професора разредне наставе, изложена је на 202 стране формата А4. Текст докторске дисертације илустрован је са 23 табеле и 16 графикана. Докторска дисертација садржи резиме на српском и енглеском језику, списак табела и графикана, биографију кандидата, списак изабраних радова кандидата, прилоге (анкетни упитник и списак еколошких организација у Србији) и три ауторске изјаве.

Целокупна материја докторске дисертације подељена је у четири поглавља: *I Методолошки оквир истраживања, II Теоријски приступ проблему истраживања, III Анализа и дискусија резултата емпиријског истраживања, IV Предлог модела за развој еко-педагошких компетенција наставних кадрова*. Поред ових делова, дисертација садржи *Увод и Закључак*. На крају је дат списак литературе. Коришћена литература је актуелна и са референтним библиографским јединицама.

У уводном делу дисертације, аутор упознаје читаоца са структуром и садржајем сваког дела докторске дисертације. У разматрању еколошких проблема савремене цивилизације, препознаје се мотивација аутора за истраживањем теоријско-епистемолошких становишта и иновативних концепата који могу допринети развоју теорије и праксе образовања за заштиту животне средине. И поред бројних истраживања проблема образовања за заштиту животне средине, аутор констатује недостатак истраживања ове проблематике са аспекта развоја еко-педагошких компетенција наставних кадрова (стр.1-3).

У складу са стандардима за израду научних радова, у другом делу рада представљене су методолошке карактеристике истраживања: предмет и проблем истраживања, операционализација основних истраживачких појмова, циљ и задаци истраживања, хипотезе истраживања, варијабле истраживања, методе, технике и инструменти

истраживања, популација и опис аузорка истраживања, организација истраживања и начин обраде података, осврт на резултате сличних истраживања, научни и друштвени значај истраживања и методолошке и друге потешкоће у истраживању.

Помирљивост са природом, економска издржљивост и постојаност, социјална праведност, културни идентитет и заштита животне средине, као водећи циљеви одрживог развоја, намећу нове захтеве у процесу наставе и учења како у формалном, тако и у неформалном образовном систему. С тим у вези, постављају се нови захтеви професионалног развоја и компетенција наставних кадрова који припремају будуће генерације доносиоца одлука, креатора политике и бизнис лидера.

Предмет истраживања се односи на истраживање еко-педагошких компетенција наставних кадрова с циљем идентификације свих препрека и могућности за професионални развој наставних кадрова у области образовања за заштиту животне средине и одрживи развој. Овакав тип информације је, по Љиљани Ђуровић, од круцијалног значаја за професионални развој наставника у будућности и креирање окружења за интеграцију еко-педагошких компетенција у њихов професионални развој. Отуда је основни циљ истраживања унапређење система професионалног развоја наставних кадрова и то креирањем модела за развој еко-педагошких компетенција наставника у пракси. Операционализација постављеног циља, подразумевала је реализацију низа теоријских и емпиријских циљева и задатака. Задаци теоријског карактера односили су се на теоријско разматрање и анализу свих фактора и околности који детерминишу потребу развоја еко-педагошких компетенција наставних кадрова и примене предложеног модела за њихов развој у систему професионалног развоја наставних кадрова. Комплексност истраживачке проблематике упутила је кандидаткињу на реализацију емпиријског истраживања. Емпиријски задаци су се односили на прикупљање релевантних података, чињеница, конкретних информација, ставова и мишљења испитаника/наставних кадрова о проучаваном проблему.

Операционализација основних истраживачких појмова обухватила је појмове који су били од кључног значаја за реализацију истраживања: настава, наставник, образовање за заштиту животне средине, одрживи развој, образовање за одрживи развој, компетенције, еко-педагошке компетенције и др. Међутим, у сваком делу дисертације аутор даје детаљна објашњења и одређења појмовних категорија које се највише користе у датом делу рада.

Хипотетски оквир истраживања дефинисан је општом хипотезом истраживања из које је изведено осам посебних хипотеза. Кандидаткиња полази од опште хипотезе да наставни кадар нема развијене еко-педагошке компетенције за реализацију наставно-образовних активности у области заштите животне средине.

Као општефилозофски метод коришћен је дијалектички метод, чији основни принципи омогућавају сагледавање међусобне повезаности, детерминисаности и развојности истраживаних појава. Коришћење индукције и дедукције и анализе и синтезе, као општенаучних метода у складу је са општефилозофском методом и омогућило је закључивање од појединачног ка општем и супротно. Методолошку апаратуру, уз појединачне и специфичне научне поступке и технике, чине дескриптивна метода, метода анализе садржаја, компаративна метода, анкетирање и статистичке методе и поступци. Истраживачки узорак су чинили наставни кадрови основних школа из Београда, Ниша, Чачка и Горњег Милановца. Као истраживачки инструмент коришћен је анкетни упитник (представљен у Прилогу 1), посебно конструисан за потребе израде дисертације. За статистичку обраду и приказ података коришћена је дескриптивна статистика и следећи статистички показатељи: фреквенција (Н), проценат

(%), сума (Σ), аритметичка средина, просечна вредност (M), стандардна девијација популације (σ), хи-квадрат тест (χ^2) и др.

Трећи део рада је посвећен теоријском утемељену истраживачког проблема. Подељен је на четири садржајно и смисаоно повезане целине (*Наставни кадрови, образовање за заштиту животне средине, Еко-педагошке компетенције наставних кадрова, образовање наставних кадрова за заштиту животне средине*) у којима Љиљана Ђуровић, почев од појмовног одређења и дефинисања професије наставника и елаборације друштвено-нормативних претпоставки система образовања у Републици Србији, скреће пажњу на значај и улогу наставних кадрова у савременим цивилизацијским токовима и потребама заштите животне средине.

Полазећи од тога да проблеми заштите животне средине и одрживог развоја представљају својеврстан изазов за наставничку професију, посебну пажњу посвећује разматрању проблематике заштите животне средине и одрживог развоја. Ова разматрања су јој послужила као својеврсна платформа за промишљање образовања за заштиту животне средине. Кандидаткиња истиче да "задовољење образовних потреба у области заштите животне средине налази своје упориште у суштини човековог постојања која се огледа у ономе што јесте, ономе што постаје и у шта се развија" (стр.38) при чему циљеве и задатке образовања у овој области посматра и одређује у односу на различите сегменте образовног система односно различите категорије образовне популације. Према њеном мишљењу "школа је најпозванија институција за усвајање знања и васпитне утицаје у правцу еколошке оријентације и обликовања понашања ученика да заштите животну средину" (стр.59), те, у том смислу, разматра бројне међународне препоруке, декларације и стратешка документа која дефинишу циљеве и задатке школског система на путу ка одрживом развоју. Посебно поглавље овог дела рада посвећено је дидактичко-методичком дискурсу образовања за заштиту животне средине у којем конфронтира различите врсте учења, промишља њихове предности и недостатке и могућности примене у образовању за заштиту животне средине. При том указује да образовање за заштиту животне средине има "тенденцију одвијања у форми интерактивног учења које подразумева активну партиципацију ученика у том процесу" (стр.66.). Поред наставних метода, аутор пажњу, такође, скреће и на изворе учења у образовању за заштиту животне средине.

Сложеност и вишедимензионалност наставничке улоге у наставно-образовном процесу отвара бројна питања његових компетенција и професионалног развоја у области заштите животне средине " као претпоставке за нове моделе и решења у настави, развој оригиналних идеја за представе и обликовање вреднијег живота у будућности" (стр.74.)

Полазећи од законских и стратешких документа и других извора, кандидаткиња као кључне компетенције наставника наводи рад са другима; примена знања, технике и ИКТ и рад у заједници (стр. 83.), затим саме *компетенције* посматра као комбинацију знања, вештина, ставова, вредности и личних карактеристика наставника, које их подстичу да делује професионално и на одговарајући начин у различитим ситуацијама, док стицање наставничких компетенција посматра у односу "на наставну област (предмет из кога изводи наставу), методе наставе/учења и системе оцењивања постигнућа ученика; сарадњу са другим наставницима и локалном самоуправом, разумевање природе образовног система у коме делују и разумевање културног контекста у коме се одвијају процеси васпитања и образовања и др." (стр.78). У раду је хронолошки дат приказ међународних, регионалних и националних декларација које се односе на редефинисање високог образовања и развој компетенција наставних кадрова. Пратећи глобалне тенденције у сфери образовања, јасно се препознаје тренд развоја

таквих наставничких компетенција које су претпоставка нових стилова учења, поучавања и доживотног образовања на путу ка одрживом развоју.

У делу докторске дисертације који је посвећен еко-педагошким компетенцијама наставних кадрова, аутор посебно промишља педагошке и еколошке компетенције наставних кадрова. Анализа различитих извора упућује кандидаткињу на закључак да наставник поред педагошко-андрагошких, психолошких и методичких знања, мора да развија способности аналитичког мишљења, тимског рада, самосталности, самоиницијативности, док у разматрању еколошких компетенција полази од еколошких активности у школи које су од значаја за развој еколошке културе и свести ученика. С тим у вези истиче да наставни кадрови, између осталог, треба да имају таква знања и вештине да код ученика пробуде осетљивост на проблеме животне средине и поштовање према животној средини; да разумеју како природни системи функционишу и у каквој су интеракцији са друштвеним системима; да посредују између људске културне активности и животног окружења; да имају јасну свест о економској, социјалној, политичкој, географској и еколошкој међузависности у урбаним и руралним подручјима итд. Све то, према мишљењу кандидаткиње, заправо, превазилази "оквире школе, тиче се глобалних проблема човечанства: друштвеног развоја, мира, људских права, равноправности, праведности...захтева повезивање са ваннаставним активностима, друштвено корисним радом, здравственим васпитањем, промоцијом хуманих вредности" (стр.106). и усмерено је ка "примарном циљу: развоју емпатије, солидарности, социјалне и еколошке одговорности зрелости и аутономије, способности самообликовања и јачања личности" (стр.106). Разматрајући компетенције наставника из дискурса одрживог развоја посебно указује на њихове нивое и поједине димензије: холистички приступ (интегративно размишљање, укљученост, суочавање са сложеностима); предвиђање промена (учење из прошлости, активно ангажовање у садашњости, истраживање алтернативне будућности); остваривање преображаја (преображај разумевања шта значи бити наставник, преображај педагогије, преображај система образовања). Компетенције наставника са аспекта заштите животне средине и развоја еколошке свести посматра у контексту *Инвентара улога наставника у наставном процесу* (наставника као предавача, и водитеља наставног процеса; као организатора наставе; партнера у педагошкој комуникацији; као стручњака, експерта за своју област; као модела понашања и „банке података“, али и као мотиватора, процењивача или евалуатора, регулатора социјалних односа у разреду као групи и партнера у афективној комуникацији).

Полазећи од потребе системског приступа образовању за заштиту животне средине, Љиљана Ђуровић указује на потребу и значај како формалног (иницијалног) образовања наставних кадрова тако и неформалног образовања и усавршавања у овој области. С тим у вези, посебну пажњу посвећује разматрању еко-педагошких компетенција васпитача учитеља и наставних кадрова основних, средњих и високошколских институција. Обзиром да су дефектолози, обухваћени истраживачким узорком, кандидаткиња се посебно осврће на компетенције свршених студената дефектолошког факултета.

Сходно постојећој пракси у развијеним земљама света и друштвеним интенцијама за перманентно и доживотно образовање и усавршавање, разматра потребу организовања одређених образовних облика за допунско и континуирано образовање и усавршавање постојећих наставних и других кадрова који већ раде у области основног, средњег и високошколског образовања. Отуда, предмет опсервације и дескрипције у последњем делу рада су програми стручног усавршавања наставних кадрова из области заштите животне средине. С тим у вези, извршена је детаљана анализа семинара стручног усавршавања по Каталозима ЗУОВ који могу допринети развоју еко-

педагошких компетенција наставних кадрова и указано на проблеме и могућности професионалног развоја наставника у овој области у Републици Србији.

На подручју образовања за заштиту животне средине улогу наставника, предавача, инструктора обављају не само просветни радници већ и други стручњаци: инжењери, економисти, правници, здравствени радници. Полазећи од законске регулативе која дефинише образовање одраслих у Републици Србије (Закон о образовању одраслих, „Сл. Гласник РС“ бр.55/2013), кандидаткиња прави кратак осврт на андрагошке димензије образовања наставних кадрова и проблеме образовања и усавршавања наставних кадрова (предавача, тренера, инструктора) који долазе са "ненаставничких факултета" у овој области.

Трећи део рада (стр.133-157) посвећен је анализи и дискусији резултата емпиријског истраживања. На самом почетку овог дела рада, кандидаткиња даје потребна објашњења која се односе на опис и преглед структуре узорка који је одређен методом случајног избора, а чинили су га наставни кадрови основних школа у Београду, Нишу, Горњем Милановцу и Чачку. Остала поглавља овог дела рада посвећена су провери посебних хипотеза и дискусији добијених истраживачких резултата. Приказ резултата истраживања прати структуру анкетног упитника као инструмента анкетног истраживања. Структуру приказа истраживања чине резултати анкетног истраживања који се односе на испитивање: *Педагошких компетенција наставника* (кроз заступљеност педагошких и дидактичко-методичких предмета у току иницијалног образовања, на основним студијама), *Еколошких компетенција наставника* (кроз заступљеност еколошких садржаја односно садржаја теоријске и практичне наставе који су у вези са заштитом животне средине у студијским програмима матичних факултета), *Ставова наставника о личној педагошкој компетентности* (односно процене личних педагошких компетенција), *Спремност наставника за развијање педагошких компетенција* (самообразовање и учешће у неформалним облицима образовања), *Спремност наставника за развијање еколошких компетенција* (самообразовање у овој области и укључивање у неформалне облике образовања) *Истражене педагошке компетенције наставних кадрова* (испитивање стварног, постојећег стања педагошких компетенција), *Истражене еколошке компетенције наставних кадрова* (испитивање постојећег стања еколошких компетенција испитаника); *Разлике еко-педагошких компетенција наставних кадрова* (утврђивање разлика у еко-педагошким компетенцијама професора разредне наставе/учитеља и професора предметне наставе/наставника у основним школама. Резултати су приказани текстуално, табеларно и графички.

На основу добијених података на нивоу целог узорка, дошло се до сазнања да је већина наставних кадрова у току иницијалног образовања имало прилику да стекне педагошке компетенције. Када су у питању могућности за развој еколошких компетенција у току студија на матичним факултетима, Љиљана Ђуровић је дошла до резултата који указују да је мањи проценат испитаних наставника имао прилику да се на факултету упозна са проблемима заштите животне средине и то у оквиру теоријске наставе, док је незнатан проценат испитаника похађао практичну наставу из ове области. Испитивање ставова испитаника (петостепена скала) о личној педагошкој компетенцији, показало је да више од половине испитаних наставника сматра да веома добро познаје педагошке и дидактичко-методичке аспекте наставног процеса. Међутим, процена личних педагошких компетенција у односу на број освојених бодова на тесту који процењује педагошке компетенције (други део упитника, Прилог 1.) упутио је кандидаткињу на закључак да су једино наставници који су се изјаснили да *веома мало* познају методiku предмета који предају реално сагледали личне компетенције, јер су и

на тесту који мери педагошку компетентност у просеку остварили најмање бодова ($M = 34$). Према мишљењу Љиљане Ђуровић, ови резултати, и поред тога што није утврђена статистичка значајност између посматраних категорија, отварају питање реалне процене личних педагошких компетенција.

Када је у питању спремност наставника да развијају педагошке компетенције, није потврђена четврта посебна хипотеза истраживања (да наставници не показују интересовање и спремност за развој педагошких компетенција). Резултати су показали да наставници редовно прате методичку литературу и трагају за њом (58,07 %), такође, редовно посећују семинаре и радионице који се односе на дидактичко-методичке димензије наставног процеса, па, чак, већина испитаника инсистира (59,98%) на усавршавању дидактичко-методичких компетенција. Такође, није потврђена ни пета хипотеза истраживања да су наставници заинтересовани за развијање еколошких компетенција. Истраживачки резултати су показали да испитани наставници, углавном, не прате или ретко прате литературу која се односи на проблеме заштите животне средине, и у највећем проценту не похађају семинаре нити се баве усавршавањем у овој области.

Испитивање постојећег нивоа односно стања педагошких компетенција испитаника реализовано је применом теста знања од 12 питања који заједно носе максимално 60 бодова (други део упитника, Прилог 1.). Истраживачки резултати су показали да су педагошке компетенције израженије код дефектолога и наставника који раде са децом са посебним потребама, у односу на наставни кадар који ради у средњим и основним школама (Табела 22.). Такође, са статистичком значајношћу резултати су потврдили да су педагошке компетенције развијеније код наставника са вишом стручном спремом, наставника који су, током студија, имали педагошке и дидактичко-методичке предмете или су похађали неформалне облике образовања и усавршавања.

Истраживањем нису установљене статистички значајне разлике у тестовима знања који су мерили педагошке компетенције наставника у односу на град у коме ради, али је, занимљиво, да средње вредности у постигнутим резултатима по градовима показују да су најбоље резултате на тестовима знања који мере педагошке компетенције показали наставници из Ниша (39.54), следе наставници из Чачка (39.53), треће место заузимају наставници из Горњег Милановца (38.68), а најслабији скор су постигли наставници из Београда (37.93 бода) од могућих 60.

Посматрано на нивоу целог узорка, испитаници нису показали висок степен педагошких компетенција (испитиваних тестом знања), тако да је кандидаткиња потврдила шесту хипотезу да наставници не поседују педагошке компетенције у оптималној мери. Такође, резултати су показали да еколошке компетенције наставних кадрова нису довољно развијене. Међутим, резултати су статистички значајно потврдили развијеност компетенција у зависности од похађања еколошких радионица и других облика неформалног образовања и дидактичко-методичког усавршавања у овој области (што свакако потврђује потребу и значај професионалног развоја у овој области).

Истраживање разлика у развијености еко-педагошких компетенција између професора разредне и професора предметне наставе није статистички утврђена, тако да није потврђена ни последња посебна хипотеза овог истраживања. Међутим, приметно је да најизраженије компетенције имају наставници који су завршили дефектолошки факултет односно наставни кадар који ради у школама са децом којој је потребна додатна подршка у учењу (стр. 158). Сумирање укупних резултата, потврдило је полазну претпоставку кандидаткиње да наставни кадрови немају развијене еко-педагошке компетенције за образовање у области заштите животне средине.

У последњем делу рада, Љиљана Ђуровић обликује смернице и препоруке за развој еко-педагошких компетенција наставних кадрова. Емпиријско истраживање је пружио одређене одговоре на питања постојећег стања еко-педагошке компетентности основношколских наставних кадрова у Републици Србији. На бази утврђених чињеница, али и претходних теоријских анализа, разматрања и промишљања ове проблематике, указала је на правце у превазилажењу проблема постојеће праксе и могућности за развој еко-педагошких компетенција наставних кадрова у будућности.

ОЦЕНА И ДОПРИНОС ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу извршене анализе докторске дисертације под називом *Еко-педагошке компетенције наставних кадрова у образовању за заштиту животне средине* кандидаткиње мр Љиљане Ђуровић, проф. разредне наставе, Комисија указује на следеће чињенице:

1. Докторска дисертација под називом *Еко-педагошке компетенције наставних кадрова у образовању за заштиту животне средине* кандидаткиње мр Љиљане Ђуровић, урађена је у складу са утврђеним проблемом и предметом истраживања, циљем, задацима, хипотетским оквиром, теоријским основама и методологијом одређеном одлуком о одобравању теме за израду наведене докторске дисертације на Факултету заштите на раду у Нишу.

2. Кандидаткиња је испољила висок ниво самосталности у научноистраживачком раду, способност анализе и синтезе научних знања из различитих области, смисао за сажимање, уопштавање, методолошко умеће за примену различитих истраживачких поступака и висок ниво инвентивности у примени постојећих теоријских знања о еко-педагошким компетенцијама наставних кадрова у образовању за заштиту животне средине, тако да дисертација у целини представља оригиналан научни рад кандидата.

3. **Значај и допринос докторске дисертације**

Друштвени контекст у коме се одвија образовање (и глобални и национални) значајно се променио у последњих пар деценија. Са развојем друштва знања, пред образовање се постављају високи нови захтеви, од оних који завршавају одређене нивое школовања траже се нове компетенције, па су се и захтеви који се постављају пред наставнике значајно променили. Нове компетенције које се очекују од наставника постале су саставни део глобалних и европских докумената који уређују образовне политике. Развој наставничких компетенција и професионални развој наставника уопште, посматра се као важан део унапређивања квалитета образовног система и предуслов сваке озбиљне реформе образовања

У овој дисертацији, разматрају се потребе и захтеви које проблеми заштите животне средине и одрживог развоја постављају у професионалном деловању наставних кадрова. У том се контексту препознаје и наглашава значај развијања еко-педагошких компетенција наставних кадрова, те тако и усавршавања наставних кадрова у овој области. Резултати истраживања показали су да се, у том погледу, у националним оквирима није поклањало довољно пажње. Реализацијом истраживања теоријско-емпиријског карактера, кандидаткиња је извршила систематизацију релевантних

теоријских сазнања и дошла до нових истраживачких резултата и научних спознаја које могу бити непосредно примењене у пракси.

Теоријски допринос рада се огледа у сагледавању свих релевантних чиниоца који имплицирају потребу развоја еко-педагошких компетенција наставника, систематизацији и елаборацији научних сазнања која се односе на њихову идентификацију, дефинисање и одређење, промишљање и разматрање њихових нивоа, домена и димензија и могућности имплементације и интеграције у систем професионалног развоја наставних кадрова.

Нема сумње да се, у основи компетенција налази учење, односно спремност и способност за доживотно учење, које је, истовремено карактеристична ознака одрживог развоја. Наставници би требало да буду тако «опремљени» да могу да одговоре нарастајућим изазовима заштите животне средине и одрживог развоја, да активно учествују у друштву знања, припремају оне који уче за еколошко понашање и деловање у складу са принципима одрживог развоја, развијају еколошку свест, савест и културу и да, у том контексту, непрекидно преиспитују процес учења и наставе (у литератури се све чешће користи термин рефлексивни наставник са циљем да се у једном термину повежу све ове компетенције).

Истраживање еко-педагошких компетенција наставних кадрова отвара питања преоријентације образовне политике и образовних система ка одрживости (са већим акцентом на развијање знања, вештина, перспектива и вредности у смислу одрживости). Свакако заштиту животне средине и одрживи развој треба посматрати као почетну тачку за одабир компетенција, али ако идентификоване компетенције нису праћене променама у образовном систему, проријентацијом тренутног наставног програма, педагошког и дидактичко-методичког деловања и усавршавања наставних кадрова, очекивани резултати ће изостати.

Сазнања до којих се дошло у истраживању указала су на смернице модела професионалног развоја наставника и препоруке за развој и побољшање перформанси наставних кадрова у овој области. Свакако, креирање модела за развој компетенција наставних кадрова треба посматрати као динамични процес који, у складу са новим изазовима заштите животне средине и одрживог развоја, отвара правце за нова истраживања.

Друштвени значај и допринос добијених истраживачких резултата може се сагледати у друштвеним користима и корисницима, те могућностима и начину коришћења резултата емпиријског истраживања у пракси. У Републици Србији системски приступ образовању наставних кадрова у области заштите животне средине и одрживог развоја не постоји, нити можемо говорити о планираном и вођеном развоју њихових компетенција у овој области. Управо та чињеница указује на потребу реформе образовне политике и доношења стратешких одлука о увођењу еколошке компоненте у доживотно образовање будућих учитеља и наставника. Уосталом, трећа мисија универзитета и подразумева имплементацију концепта доживотног образовања и друштвено ангажовање свих факултета на путу ка одрживом развоју. С тим у вези, резултати истраживања могу бити од користи креаторима образовних политика, универзитетима, школским управама, центрима стручног усавршавања, школама и предшколским установама у планирању и креирању како формалног, тако и неформалног образовања и сручног усавршавања наставних кадрова.

Како се компетенције наставних кадрова мењају са развојем друштва, тако је приоритетан задатак образовне политике да препозна потребе будућности, донесе временски прецизиране стратегије и стандарде компетенција наставних кадрова. Одржив развој захтева нове менталне моделе. Кључна улога у њиховом стварању припада наставним кадровима и институцијама високошколског образовања које

припремају будуће генерације доносиоца одлука, креатора политике и пословних лидера. Резултати истраживања Љиљане Ђуровић потврђују круцијални значај професионалног развоја наставника и стварање окружења за интеграцију еко-педагошких компетенција у њихов професионални развој.

Кандидаткиња је резултате појединих фаза истраживања у оквиру рада на дисертацији представила стручној и научној јавности публикавањем радова у националним часописима, као и у зборницима радова са међународних и националних конференција, од којих издвајамо:

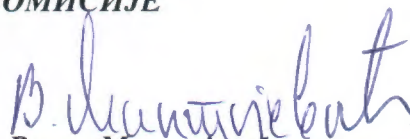
- ✓ **Ђуровић, Љ. (2015.)** *Значај локалне самоуправе у спровођењу еколошких акција ученика*, Зборник радова са 11. регионалне конференције Животна средина ка Европи, стр.105-109. <http://ambassadors-env.com/wp-content/uploads/Zbornikradova-EnE15-final.pdf>.
- ✓ **Nikolić, B., Đurović, Lj. (2012).** *Ciljevi i zadaci ekološkog vaspitanja i obrazovanja kroz prizmu Blumove operacionalizacije*, Teme, 2/2012, XXXVI, str. 561-579. UDK: 1+3 ISSN 0353-7919, originalni naučni rad, UDK 37.017:502.12 (497.11)
- ✓ **Đurović, Lj., Nikolić, V. (2011).** *Eco – pedagogical competencies of teaching staffing in education for environmental protection*, Proceedings International Conference of the Series Man and Working Environment Safety of Technical Systems in Living and Working Environment, Faculty of Occupational Safety in Niš, Niš, pp 479-483. (ISBN 978-86-6093-035-6; COBISS.SR-ID 187155980)
- ✓ **Đurović, Lj., Božović, K. (2012):** *Elektronski udžbenik u osnovnoj školi*, Zbornik radova Tehnika i informatika u obrazovanju, Tehnički fakultet u Čačku, (ISBN 978-86-7776-139-4, stručni rad, UDK: 37.018.43, COBISS.SR –ID 191233292)
- ✓ **Ђуровић, Љ. (2011.)** *Ужина у школама, навиком против навика*, Просветни преглед, бр. 2491(9), LXVII.
- ✓ **Ђуровић, Љ. Етика и еколошко васпитање**, Просветни преглед (Педагошка пракса), бр. 2406 (3).
- ✓ **Ђуровић, Љ. (2011.)** *Уџбеник као чинилац формирања еколошке свести* Зборник радова бр. 13, Учитељски факултет, Ужице, XIV, 209-220. (ISSN 1450-6718; УДК371.671.046.12:502/504, прегледни чланак, COBISS.SR-ID 146220551)

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

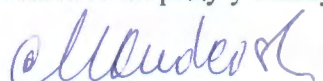
На основу анализе докторске дисертације под називом "*Еко-педагошке компетенције наставних кадрова у образовању за заштиту животне средине*" кандидаткиње мр Љиљане Ђуровић, проф. разредне наставе. Комисија је утврдила да су у докторској дисертацији успешно остварени постављени циљеви и задаци и да су резултати истраживања значајни не само са теоријског већ и са становишта њихове примене у пракси.

Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета заштите на раду у Нишу да прихвати Извештај о оцени урађене докторске дисертације под називом "*Еко-педагошке компетенције наставних кадрова у образовању за заштиту животне средине*" кандидаткиње мр Љиљане Ђуровић и упути Универзитету у Нишу на давање сагласности за њену јавну одбрану.

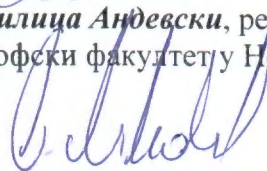
ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Др **Весна Милтојевић**, редовни професор
Универзитет у Нишу, Факултет заштите на раду у Нишу, председник

Др **Милица Андевски**, редовни професор
Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет у Новом Саду, члан

Др **Весна Николић**, редовни професор
Универзитет у Нишу, Факултет заштите на раду у Нишу, ментор, члан